

POSTANOWIENIE

Dnia 11 grudnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kazimierz Klugiewicz (przewodniczący)

SSN Rafał Malarski

SSN Zbigniew Puskarski (sprawozdawca)

w sprawie **B. G. i J. B.**

oskarżonych z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 11 grudnia 2018 r.,
skargi obrońcy oskarżonych
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 13 czerwca 2018 r., sygn. akt II AKa [...],
uchylającego wyrok Sądu Okręgowego w G. z dnia 21 grudnia 2017 r.,
sygn. akt XIV K [...], i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania
na podstawie art. 539e § 2 k.p.k.

p o s t a n o w i ł:

- 1. oddalić skargę;**
- 2. obciążyć oskarżonych kosztami sądowymi postępowania skargowego, w częściach na nich przypadających.**

UZASADNIENIE

B. G. oraz J. B. zostali oskarżeni o to, że w okresie od dnia 1 lutego 2012 r. do dnia 7 listopada 2012 r. w R. i C., działając w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, wspólnie i w porozumieniu, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, za pomocą wyzyskania niezdolności pokrzywdzonej Z. B. do należytego pojmowania przedsiębranego działania, doprowadzili ją do niekorzystnego rozporządzenia własnym mieniem poprzez przekazywanie przez pokrzywdzoną pieniędzy pochodzących z kolejnych wypłat

z rachunku S., w łącznej wysokości 130.576,14 zł oraz poprzez przeniesienie w dniu 18 sierpnia 2012 r. aktem notarialnym zawartym przed notariuszem K. R. - T., Repertorium A nr [...] - umową dożywocia - własności trzech nieruchomości, tj. nieruchomości położonej w C. przy ul. S. [...] stanowiącej zabudowaną działkę nr [...] obszaru 0,0723 ha użytkowanej jako pensjonat „O.”, lokalu mieszkalnego stanowiącego odrębną nieruchomość oznaczonego numerem [...] położonego w budynku nr [...] przy ul. W. w G. o łącznej powierzchni użytkowej 55,67 m² i lokalu mieszkalnego stanowiącego odrębną nieruchomość oznaczonego numerem [...] położonego w budynku nr [...] przy ul. L. w G. o łącznej powierzchni użytkowej 67,80 m² łącznej wartości 920.000 zł, a także przyjmując opłaty w kwocie nie mniejszej niż 14.080 zł z tytułu wynajmu pokoi w pensjonacie „O.” w C. należącym do pokrzywdzonej, tj. mienia o łącznej wartości nie mniejszej niż 1.064.656,14, tj. o czyn z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

Sąd Okręgowy w G., wyrokiem z dnia 21 grudnia 2017 r., sygn. akt XIV K [...], uniewinnił oskarżonych od popełnienia zarzucanego im czynu.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł prokurator. Zaskarżył orzeczenie w całości na niekorzyść oskarżonych, zarzucając „błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia i mający wpływ na jego treść, poprzez niezasadne przyjęcie, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie uzasadnia uznania istnienia po stronie oskarżonych B. G. i J. B. dostatecznej wiedzy i świadomości co do niezdolności pokrzywdzonej Z. B. do należytego pojmowania przedsiębranego przez nią działania, a w konsekwencji przypisania oskarżonym winy popełnienia przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., podczas gdy prawidłowa analiza zebranego materiału dowodowego, w szczególności opinii biegłych psychiatry J. B.-B. i psychologa B. G.-Z., zeznań świadka E. K. oraz dokumentacji bankowej wskazuje, że oskarżeni mając świadomość deficytów pokrzywdzonej w zakresie należytego rozumowania przedsiębranego działania i działając wspólnie i w porozumieniu, w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, wykorzystując tę sytuację, doprowadzili ją do niekorzystnego rozporządzenia całością swojego majątku”.

Podnosząc powyższy zarzut, prokurator wniósł o uchylenie wyroku Sądu I instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny w [...], wyrokiem z dnia 13 czerwca 2018 r., sygn. akt II AKa [...], uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w G. do ponownego rozpoznania.

Skargę od wyroku Sądu odwoławczego w oparciu o przepis art. 539a § 1 k.p.k. złożył obrońca oskarżonych zarzucając „naruszenie art. 539a § 3 k.p.k. w zw. z art. 437 § 2 k.p.k. w zw. z art. 454 § 1 k.p.k. poprzez błędne (z pewnością - przedwczesne) uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w sytuacji, gdy taka decyzja Sądu została podjęta w sposób przedwczesny i bez podjęcia jakichkolwiek czynności procesowych (np. wskazywane w uzasadnieniu wyroku SA uzupełniające przesłuchanie notariusz K. R.-T. oraz oskarżonych), które być może spowodowałyby - w oparciu o taki uzupełniony materiał dowodowy - zweryfikowanie (w stosunku do tez wskazanych w uzasadnieniu wyroku SA) tego, czy dokonana przez Sąd I instancji ocena zebranego w sprawie materiału dowodowego była wadliwa czy też nie – każda ocena dokonana przez Sąd bez zebrania całego możliwego materiału dowodowego zawsze jest oceną przedwczesną, ponieważ nie można w żaden sposób ocenić wpływu owych pominiętych dowodów na dokonaną ocenę.”

Obrońca wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga nie jest zasadna.

Zgodnie z art. 539a § 3 k.p.k. warunkiem skuteczności skargi od wyroku sądu odwoławczego uchylającego wyrok sądu pierwszej instancji i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania jest wykazanie, że wydanie orzeczenia kasatoryjnego przez sąd odwoławczy naruszało art. 437 (precyzyjnie stwierdzając, chodzi o art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k.) lub też, że przy wydaniu tego orzeczenia doszło do uchybień określonych w art. 439 § 1 k.p.k. Należy też mieć na uwadze, że zakres kontroli dokonywanej przez Sąd Najwyższy po wniesieniu skargi ogranicza się do zbadania, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy uchybienie daje podstawę do orzekania kasatoryjnego (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu

Najwyższego z dnia 25 stycznia 2018 r., I KZP 13/17, OSNKW 2018, z. 3, poz. 23), jak też, że możliwość uchylenia wyroku uniewinniającego i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania związana z regułą *ne peius* określona w art. 454 § 1 k.p.k. zachodzi dopiero wtedy, gdy sąd odwoławczy – w wyniku usunięcia stwierdzonych uchybień stanowiących jedną z podstaw odwoławczych określonych w art. 438 pkt 1 - 3 k.p.k. (czyli np. po uzupełnieniu postępowania dowodowego, dokonaniu prawidłowej oceny dowodów, poczynieniu prawidłowych ustaleń faktycznych) – stwierdza, że zachodzą podstawy do wydania wyroku skazującego, czemu stoi na przeszkodzie zakaz określony w art. 454 § 1 k.p.k. Natomiast sama tylko możliwość wydania takiego wyroku w ponownym postępowaniu przed sądem pierwszej instancji jest niewystarczająca dla przyjęcia wystąpienia reguły *ne peius* określonej w art. 454 § 1 k.p.k. (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2018 r., I KZP 10/18, LEX nr 2549482).

Jak wynika z zarzutu skargi, jej autor akcentuje wyrażenie przez Sąd Apelacyjny poglądu o potrzebie przesłuchania w ponowionym postępowaniu oskarżonych oraz notariusza, która sporządziła umowę przenoszącą własność nieruchomości na rzecz J. B. i podnosi, że w takim wypadku uchylenie wyroku pierwszoinstancyjnego z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania było błędne, a w każdym razie przedwczesne. *Prima facie* przemawiałoby to za uwzględnieniem skargi, zgodnie z powołaną uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2018 r., I KZP 10/18, z której wynika obowiązek uzupełnienia postępowania dowodowego przez sąd odwoławczy przed uchyleniem wyroku uniewinniającego i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania, o ile brak przeprowadzenia określonych dowodów (przeprowadzenie ich w sposób powierzchowny) jawi się jako istotne uchybienie sądu *meriti*, mogące prowadzić do wydania wadliwego rozstrzygnięcia. Należy jednak mieć na uwadze, że wspomniane zalecenie co do czynności Sądu I instancji Sąd odwoławczy wyraził tylko ubocznie, w istocie na marginesie bardzo obszernych rozważań, w których nader przekonująco wykazał bardzo poważne uchybienia organu *a quo* w zakresie oceny materiału dowodowego skutkujące naruszeniem art. 7 k.p.k., przez co organ ten „doszedł do błędnych i niepełnych wniosków końcowych w zakresie sprawstwa oskarżonych”. Podkreślił, że „Sąd Okręgowy wydając wyrok uniewinniający

naruszył – i to ewidentnie – zasady wiedzy, logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego”.

Nie przytaczając nawet węzłowych, licznych punktów tych rozważań, wystarczy poprzestać na odnotowaniu, że Sąd Apelacyjny skupił uwagę na zasadniczej w sprawie kwestii, tj. na prawidłowości stanowiska Sądu I instancji, iż chociaż pokrzywdzona Z. B. znajdowała się w stanie niezdolności do należytego pojmowania przedsięwziętych przez siebie działań, to oskarżeni nie zdawali sobie sprawy z jej ułomności psychicznych, a zatem zdekompletowaniu uległy znamiona podmiotowe zarzucanego im czynu. Rozwijając szeroko argumentację stwierdził, że prokurator zasadnie podniósł, iż „sąd a quo popełnił istotne błędy ocenne, dając wiarę wyjaśnieniom oskarżonych (...), z których jednoznacznie wynikało, że nie mieli świadomości zaburzeń psychosomatycznych u pokrzywdzonej skutkujących jej niezdolnością do należytego pojmowania przedsięwziętego działania w okresie od dnia 1 lutego 2012 r. do dnia 7 listopada 2012 r.” Ponownie zwrócił też uwagę, na tle konkretnego wyводу Sądu *meriti*, przekonująco motywując swoje stanowisko, że „zapatrywanie zaprezentowane w uzasadnieniu przez Sąd Okręgowy było obarczone istotnym błędem logicznym”, jak też, że „notariusz intencjonalnie nie została poinformowana o stanie zdrowia pokrzywdzonej (sic!)”. W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny, rzecz jasna nie przesądzając treści przyszłego wyroku Sądu I instancji, miał podstawy, by z odwołaniem się do art. 437 § 2 w zw. z art. 454 § 1 k.p.k. uchylić poddany kontroli wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania. Nie stało temu na przeszkodzie zaniechanie uzupełnienia materiału dowodowego przez organ *ad quem*, skoro linia obrony oskarżonych była znana, zaś zalecone przesłuchanie notariusza na okoliczność, czy podjęłaby się przeprowadzenia czynności, gdyby znała treść szpitalnego rozpoznania chorobowego z czerwca i lipca 2011 r. dotyczącego pokrzywdzonej, nie będzie rzutowało na ustalenie wspomnianej kwestii kluczowej – czy oskarżeni zdawali sobie sprawę, że w 2012 r. u Z. B. występują takie ułomności psychiczne, że była niezdolna do należytego pojmowania przedsięwziętych działań w zakresie dysponowania swoim mieniem, a jeżeli tak, to czy wyzyskując tę niezdolność doprowadzili ją do niekorzystnego rozporządzenia tym mieniem.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.

